

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

ในบทที่ 2 นี้ เป็นการเสนอแนวคิดทางทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องที่นำมาใช้ในการศึกษานี้ แบ่งเป็นแนวคิดทางทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สถาบันการเงินชุมชน ศักยภาพของชุมชน การให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน และการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวกับศักยภาพและปัญหาในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชน และปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งนำมาสู่กรอบแนวคิดในการศึกษาคั้งนี้

2.1 แนวคิดทางทฤษฎี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องต่อปัจจัยที่มีผลต่อกองทุนหมู่บ้านให้เป็นสถาบันการเงินชุมชน ใต้สำเร็จของ บ้านคอนชัย หมู่ที่ 11 ตำบลปง อำเภอปง จังหวัดพะเยา ดังต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือกองทุนที่เกิดขึ้นจากนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล โดยจัดสรรเงินกองทุนให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศแห่งละ 1 ล้านบาท โดยมีเป้าหมายจำนวน 78,829 หมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นชนบทได้ใช้เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้ประชาชนได้กู้เงินกองทุนไว้ใช้จ่ายเพื่อเสริมสร้างอาชีพและสร้างรายได้เพิ่มขึ้น การลดค่าใช้จ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วนและสำหรับนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพที่ดีแก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ส่งเสริมพัฒนาให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบและบริหารจัดการการเงินกองทุนหมู่บ้านของตนเอง เสริมสร้างกระบวนการพึ่งตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ปัญหาและมีศักยภาพส่งเสริมเศรษฐกิจและสังคมในระดับฐานรากของประเทศ นโยบายดังกล่าวจะสำเร็จได้ควรประกอบด้วยหลัก 4 ประการคั้งนี้ (1) ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ทั้งความพร้อมของคนและครัวเรือน การควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ประสพการณ์ในการบริหารจัดการกองทุนทางสังคมของหมู่บ้าน เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ธนาคารหมู่บ้าน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน (2) การบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน ทั้งในส่วน

เงินอุดหนุนจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กับกองทุนทางสังคมของชุมชนและกองทุนที่หน่วยราชการจัดตั้งขึ้น เพื่อให้กองทุนดังกล่าวมีการบริหารจัดการให้สอดคล้องและเกื้อกูลกัน (3) การปฏิรูประบบราชการมีแนวทางให้หมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ซึ่งการพัฒนาเป็นหน้าที่ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยส่วนราชการเป็นผู้สนับสนุนในด้านวิชาการและการจัดการกองทุน (4) การติดตามประเมินผลโดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใสมีประสิทธิภาพ(สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ,2544)

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้

1. เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ การลดรายจ่าย การบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน และสำหรับการนำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิภาพของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมืองบริหารจัดการกันเอง
2. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถในการจัดระบบ และการบริหารจัดการเงินทุนของตนเอง
3. เพื่อเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง
4. เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของชาติในอนาคต
5. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง

2.1.2 แนวความคิดเกี่ยวกับสถาบันการเงินชุมชน

นโยบาย “สถาบันการเงินชุมชน” รัฐบาลได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2548 ว่า จะพัฒนาระบบการเงินที่สนับสนุนเศรษฐกิจฐานรากจากกองทุนหมู่บ้านที่มีความพร้อมสู่ธนาคารหมู่บ้าน ที่ให้โอกาสประชาชนเข้าถึงแหล่งเงินทุนอย่างยั่งยืน สำหรับสถาบันการเงินชุมชน หมายถึง สถาบันการเงินชุมชนที่จัดตั้งขึ้นโดยกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้บริการทางการเงินที่สามารถตอบสนองความต้องการแก่ประชาชนในชุมชนซึ่งขาดโอกาสในการเข้าถึง และใช้บริการทางการเงินของสถาบันการเงินทั่วไป ตามวัตถุประสงค์ หลักเกณฑ์ มาตรฐาน และรูปแบบ ซึ่งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด (สำนักงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2547)

มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชน

1. แหล่งเก็บออมเงินที่มั่นคง ปลอดภัย และมีผลตอบแทนที่เหมาะสม
2. แหล่งเงินทุน เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและบรรเทาความเดือดร้อนทั้งในระดับบุคคล ครัวเรือน และชุมชน

3. เสริมสร้างสวัสดิการ และสวัสดิภาพของชุมชน

4. เสริมสร้างวินัยทางการเงิน และให้คำปรึกษาทางการเงินแก่ชุมชน

5. เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ร่วมกัน ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

กิจกรรมของสถาบันการเงินชุมชน

1. ส่งเสริมการออมเงินของชุมชน ทั้งสมาชิกและประชาชน

2. รับฝากเงินจากสมาชิก และประชาชน

3. ให้สินเชื่อแก่สมาชิกและประชาชน หรือองค์กรการเงินอื่น

4. กู้เงินจากแหล่งเงินทุนอื่น ตามที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

5. ให้บริการธุรกรรมทางการเงินและธุรกรรมอื่น ๆ ที่อำนวยความสะดวกและตอบสนอง

ความต้องการให้แก่สมาชิกและประชาชน

6. จัดสวัสดิการ และสวัสดิภาพแก่สมาชิกและชุมชน

7. จัดสรรรายได้เพื่อดำเนินการให้บริการและพัฒนาศักยภาพ

สถาบันการเงินชุมชน มีรูปแบบดังนี้

1. เป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งของกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมือง

2. กองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองหลายกองทุนร่วมกันจัดตั้งขึ้น

3. เกิดจากการยุบรวมกองทุนหมู่บ้านหรือกองทุนชุมชนเมืองเข้าด้วยกัน

4. หมู่บ้านร่วมกับกลุ่มการเงินและกองทุนหมู่บ้านร่วมกันจัดตั้ง

2.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชน

1. องค์กรชุมชน

องค์กรชุมชน หมายถึง กลุ่มของบุคคลในท้องถิ่นที่รวมตัวกันด้วยความสมัครใจ

เพื่อที่จะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกัน และผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวมของกลุ่มองค์กรชุมชน เป็นสิ่งที่สำคัญในการดำเนินงานของกองทุนทั้งหลายคือ ให้ทุกคนมีความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่แต่ละคนจะได้รับจากการดำเนินกิจกรรมของกองทุน โดยเฉพาะผู้ที่เป็สมาชิกจะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนกิจการของ

กองทุนอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ซึ่งถือว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้าน (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 232:948)

2. จุดยืนขององค์กรชุมชน

จุดยืนประการหนึ่งขององค์กรชุมชน คือการเน้นแนวทางการต่อสู้กับสาเหตุรากเหง้าของปัญหาเพื่อคนจน คนยากไร้ ผู้ไร้สิทธิไร้เสียง ผู้เสียเปรียบ ผู้ถูกกดขี่ในสังคม

จุดยืนประการที่สองคือ เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งนี้เพื่อให้การพัฒนาดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง อยู่ตัวและยั่งยืน ทุกคนได้รับประโยชน์เห็นคุณค่าจึงเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ อาจจะเป็นรูปของการบริจาคแรงงาน ทรัพยากรเงินทุนและการเอาใจใส่ คือ ดำเนินการเป็นระยะ พัฒนาให้เจริญงอกงามยิ่งขึ้น นอกจากจุดยืนทั้ง 2 ประการดังกล่าวแล้ว องค์กรชุมชนยังต้องมีจุดเน้น หรือคุณสมบัติของความริเริ่มสร้างสรรค์ คือมีความสามารถในการเรียนรู้ การทดลอง และการปรับตัวอย่างยืดหยุ่นเพื่อหาวิธีแก้ปัญหา และวิธีทำงานอันเหมาะสมที่จะนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายและอีกประการหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นจุดยืนและจุดแข็งขององค์กรชุมชนคือ เน้นการดำเนินงานในขอบข่ายขนาดเล็ก หรือระดับท้องถิ่น เพราะการเริ่มต้นงานจากขนาดเล็กพอดี จะช่วยให้งานเริ่มต้นด้วยดีนำไปสู่ความสำเร็จ โดยค่อย ๆ ขยายขอบเขตการปฏิบัติให้กว้างขวางออกไป (ชุมพร สังขปริษา, 2535:92-93)

3. ความหมายและแนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพชุมชน

ศักยภาพชุมชน หมายถึง จิตความสามารถที่จะตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้งความสามารถของชุมชนในการประสานความร่วมมือการดำเนินงานกับคนภายในชุมชน ขณะเดียวกันก็ดำเนินการแก้ไขปัญหาที่มาจากนอกชุมชน ทั้งนี้ด้วยจุดมุ่งหมายเพื่อความปกติสุขในการอยู่ร่วมของคนในชุมชน องค์กรประกอบที่ทำให้ชุมชนเกิดศักยภาพในการดำเนินงานใด ๆ นั้นได้แก่ โครงสร้างประชากรระบบเครือญาติ ทรัพยากรธรรมชาติ ระบบนิเวศวิทยา โครงสร้างอำนาจและระบบการปกครองอาชีพและระบบการผลิต ปัจจัยในการผลิต และระบบความเชื่อ (สุวิทย์ ชีรสาสวัต, 2533:5) ตัวอย่างของศักยภาพและใช้กระบวนการจัดการในการดำเนินงานที่เป็นประโยชน์กับชุมชนของตนเองได้ เช่น ประเพณีการลงแขก เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป องค์กรชุมชน หมายถึง กลุ่มของบุคคลในท้องถิ่นที่รวมตัวกันด้วยความสมัครใจ เพื่อที่จะทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งร่วมกัน และผลสำเร็จที่เกิดขึ้นจะเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม องค์กรชุมชนสามารถจำแนกได้หลายประเภท ขึ้นอยู่กับเนื้อหาและเป้าหมายของการรวมกัน เช่นมีเป้าหมายทางการเมือง จะเป็นองค์กรทางการเมือง มีเป้าหมายด้านเศรษฐกิจ จะเป็นองค์กรทางด้านเศรษฐกิจ มีเป้าหมายเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม จะเป็นองค์กรเพื่อการอนุรักษ์

สิ่งแวดล้อม เป็นต้น แต่องค์กรหนึ่ง ๆ จะต้องประกอบขึ้นด้วย ผู้นำ สมาชิก ซึ่งมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานอันเดียวกัน บนพื้นฐานของความเข้าใจและตกลงร่วมกันเพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของคนส่วนใหญ่ในชุมชน

2.1.4 แนวคิดเกี่ยวกับการให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน

แนวคิดเกี่ยวกับการให้สินเชื่อของสถาบันการเงิน โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อประกอบการตัดสินใจในการให้บริการสินเชื่อ เช่น ความสามารถในการหารายได้ และการชำระหนี้ ความมั่นคงทางการเงินของลูกค้านี้ โดยการรวบรวมข้อมูลในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มอนาคตของลูกค้านี้ และนำข้อมูลดังกล่าวมาทำการวิเคราะห์สินเชื่อ ซึ่งแบ่งออกเป็นการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงความตั้งใจในการชำระหนี้และความสามารถในการชำระหนี้ของผู้ขอสินเชื่อเป็นหลัก แนวคิดนี้มีความสำคัญต่อการให้สินเชื่อซึ่งบทบาทของสินเชื่อ มีความเกี่ยวข้องทั้งทางด้านเศรษฐศาสตร์ สังคมและธุรกิจ ดังนี้

1. บทบาทของสินเชื่อในด้านเศรษฐศาสตร์ ด้วยเหตุที่สินเชื่อถือเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนเช่นเดียวกับเงิน ในทางเศรษฐศาสตร์ หมายถึงการเพิ่มขึ้นของ Supply ของเงินในระบบเศรษฐกิจ หากเพิ่มขึ้นพอเหมาะพอควรกับ Demand ของตลาด ก็เป็นเรื่องที่ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจ แต่หากมี Supply มากเกินไป จะส่งผลให้เกิดเงินเฟ้อขึ้นได้ และหากไม่มีการควบคุมในเรื่องของสินเชื่อให้ดี เงินเฟ้อก็จะมีการเพิ่มขึ้น ดังนั้น สินเชื่อจึงมีบทบาทในทางเศรษฐศาสตร์ด้วยทางด้านรัฐบาลต้องทราบถึงภาวะเศรษฐกิจว่าช่วงใดควรจะมีมาตรการในการส่งเสริมให้มีการเพิ่มหรือลดการให้สินเชื่อ

2. บทบาทของสินเชื่อในด้านสังคม ในสังคมของเรานั้นคงหนีไม่พ้นเรื่องของสินเชื่อ ทั้งนี้สินเชื่อถือเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนที่ไม่แตกต่างจากเงินสดแล้ว อีกทั้งพัฒนาการของสินเชื่อเพื่อการบริโภคในรูปแบบใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างมากมาย แต่เดิมเราอาจซื้อสินค้าอะไรมักจะเป็นเงินสด แต่เมื่อพิจารณาในส่วนของต้นทุนทางการเงินแล้ว จะเห็นว่า การให้สินเชื่อจะทำให้ต้นทุนทางการเงินลดลงหรือไม่ก็เป็นการยืดเวลาในการชำระหนี้ออกไป อย่างกรณีการใช้บัตรเครดิต หรือสินเชื่อเพื่อบ้านและที่อยู่อาศัย เป็นต้น

3. บทบาทของสินเชื่อในด้านธุรกิจหากอาศัยเฉพาะเงินส่วนตัวในการขยายงานเท่านั้นคงเป็นเรื่องที่ลำบากในการดำเนินงาน เพราะนอกจากจะต้องใช้เงินของตัวเองเต็มที่แล้ว ต้นทุนทางการเงินจะสูง อีกทั้งหากเงินมีไม่พอ ย่อมจะเป็นอุปสรรคในการขยายกิจการออกไปในอนาคตที่ผ่านมามองว่าสินเชื่อเป็นเรื่องของกิจการขนาดใหญ่ เพราะธนาคารให้สินเชื่อกับผู้ค้ารายย่อย และขนาดกลางน้อย แต่ในปัจจุบันไม่เป็นเช่นนั้น เนื่องจากธนาคารได้มีการปล่อยสินเชื่อเพื่อ

ธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม หรือที่เรียกว่า SME (Small and Medium Enterprises) นอกจากนี้ธนาคารยังให้การสนับสนุนพ่อค้า แม่ค้ารายย่อย ที่แต่เดิมต้องอาศัยเงินทุนจากการกู้ยืมนอกระบบ ซึ่งมีต้นทุนที่ค่อนข้างสูง หันมากู้เงินในระบบทำให้ต้นทุนทางการเงินลดต่ำลง (อ้างอิง ในพิเชก ไชยนิรันดร์, 2544)

2.1.5 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลที่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องร่วมกันทางด้านจิตใจและอารมณ์ เพื่อแก้ไขปัญหาของเขา โดยเขาจะมีความคิดริเริ่มความเป็นตัวของเขา มีการวางแผนการตัดสินใจในการเข้าควบคุมทรัพยากรและระเบียบให้กลุ่มเพื่อที่จะดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ให้บรรลุเพื่อประโยชน์ของชุมชนและสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและความเป็นเจ้าของขึ้น ซึ่งการเข้ามามีส่วนร่วมมีหลายลักษณะ เช่น การมีส่วนร่วมในการประชุม ร่วมบริจาคเงิน ร่วมเป็นสมาชิก เป็นผู้นำ ร่วมแก้ไขปัญหา การได้รับผลประโยชน์ต่าง ๆ ได้รับการบริการ หรือต้องการมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในชุมชน

การมีส่วนร่วมของสมาชิกและชุมชนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน มีความสำคัญต่อความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน และการเข้ามามีส่วนร่วมในแต่ละกระบวนการของสมาชิกและชุมชนในกองทุนหมู่บ้าน ตั้งแต่การจัดตั้งคณะกรรมการกองทุน จะช่วยสร้างให้สมาชิกมีจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของกองทุนร่วมกัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จและความยั่งยืนของกองทุนหมู่บ้านไปพร้อม ๆ กับการศึกษาศักยภาพและปัญหาในการจัดการกองทุนหมู่บ้านดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว (ประพันธ์ แก้วเก้, 2549)

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กมลลักษณ์ ดิษยพันธ์ (2545) ได้ทำการศึกษาศักยภาพและปัญหาในการจัดการกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน ศักยภาพของสมาชิกและชุมชน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการจัดการกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้คือ สมาชิกกองทุน 170 ราย และคณะกรรมการ 170 ราย ใน 34 หมู่บ้าน การรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ โดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์เชิงคุณภาพพบว่า ศักยภาพในการจัดการกองทุนหมู่บ้าน เริ่มจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกและชุมชน ตั้งแต่การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง สมาชิกและคณะกรรมการส่วนใหญ่มีความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านในระดับดี รวมถึงการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการตัดสินใจในการกำหนดระเบียบ ข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน และร่วม

ปฏิบัติตามระเบียบที่ตั้งไว้ มีการสมัครเข้าเป็นสมาชิกมากกว่าครึ่งหนึ่งของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน ร่วมดำเนินกิจกรรมกองทุนหมู่บ้านร่วมกัน เช่น การระดมทุน การถือหุ้น การฝากออมทรัพย์สัจจะรายเดือน สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านให้ความร่วมมือในการประชุมสม่ำเสมอ คณะกรรมการได้จัดทำรายงานการประชุม จัดทำบัญชีชี้แจงให้สมาชิกทราบเป็นครั้งคราว มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการเงินกองทุนหมู่บ้าน และสมาชิกส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดการกองทุนหมู่บ้านของตนเอง

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับ ศักยภาพของสมาชิกชุมชนพบว่า สมาชิกกองทุนหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้ระดับปานกลาง จากการสนทนากลุ่มสรุปได้ว่า คณะกรรมการมีความรู้ในระดับปานกลาง สมาชิกและคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านมีส่วนร่วมในกองทุนหมู่บ้านในระดับปานกลาง และดีตามลำดับ

ปัญหาและข้อเสนอแนะในการจัดการกองทุนหมู่บ้านของสมาชิกและคณะกรรมการส่วนใหญ่ คือ เงินกองทุนไม่เพียงพอ ควรปรับเพิ่มให้เหมาะสมกับขนาดของหมู่บ้าน อัตราดอกเบี้ยสูงระยะเวลากู้ยืมสั้นไป ควรปรับลดอัตราดอกเบี้ยและขยายเวลาการกู้ยืมตามลักษณะโครงการ คณะกรรมการยังขาดเงินทุนในการบริหารจัดการและค่าตอบแทน ควรมีการจัดสรรเงินทุนในการบริหารจัดการค่าตอบแทนหรือเบี้ยเลี้ยงให้แก่คณะกรรมการให้เพียงพอ เพื่อเป็นสิ่งจูงใจในการปฏิบัติงาน ควรจัดเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมาดูแลช่วยเหลือเป็นระยะ ๆ ควรมีระยะเวลาในการศึกษาข้อมูลก่อนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขยายผลของกองทุนหมู่บ้าน เช่น ส่งเสริมอาชีพ และจัดการตลาดผลผลิต เป็นต้น

อนุรักษ์ ชันแก้วลดา และคณะ(2547) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้รับการจัดอยู่ในระดับดี และเพื่อศึกษาเปรียบเทียบปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการทำงานของกองทุนชุมชนเมืองและกองทุนหมู่บ้าน โดยวิธีการศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพรรณนาทั่วไป ผลการศึกษาพบว่าในกองที่ได้รับการจัดระดับอยู่ในระดับดี(AAA) ในจังหวัดพิจิตร มีระดับปัจจัย การมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำในภาพรวมอยู่ในระดับมาซึ่งได้มาจากการสอบถามสมาชิกและกรรมการ ระดับปัจจัยด้านการเงินในภาพรวมอยู่ในระดับมากจากการสอบถามจากกรรมการและสมาชิกปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชนในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางจากการสอบถามกรรมการและสมาชิกปัจจัยด้านการตลาดของกองทุนในภาพรวมอยู่ระดับมากจากการสอบถามกรรมการและสมาชิก ผลการศึกษาเปรียบเทียบระดับปัจจัยทั้ง4ด้าน ได้แก่ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม และภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านการเงิน ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชน ปัจจัยด้านการตลาดระหว่างกองทุนในชุมชนเมืองและกองทุนหมู่บ้าน พบว่า

ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมและภาวะผู้นำจากการสอบถามคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านจะมีระ
 ค่าเฉลี่ยสูงกว่าชุมชนเมืองแต่ในส่วนสอบถามสมาชิกกองทุนชุมชนเมืองแต่ในส่วนสอบถาม
 สมาชิกกองทุนชุมชนเมืองมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าในกองทุนหมู่บ้าน ปัจจัยด้านการเงินในกองทุนชุมชน
 เมืองและกองทุนหมู่บ้านมีค่าเฉลี่ยของระดับปัจจัยเท่าๆกัน ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของชุมชนใน
 กองทุนชุมชนเมืองมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่ากองทุนหมู่บ้าน ปัจจัยด้านการตลาดพบว่าในกองทุนชุมชน
 เมืองและกองทุนหมู่บ้านมีค่าเฉลี่ยเท่าๆกัน ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะจากกรรมการและ
 สมาชิกกองทุน ที่มีผู้ตอบเป็นอันดับต้นๆคือเงินกู้มีจำนวนที่ไม่เพียงพอ ต้องการในเพิ่มเงินกู้ ขาด
 ความรู้ในการประกอบอาชีพ ต้องการให้มีการแนะนำเรื่องความรู้ในการประกอบอาชีพ

ราชนนทร์ บุญวงศ์ (2549) ได้ทำการศึกษาศึกษาภาพการพัฒนากองทุนหมู่บ้านให้เป็น
 ธนาคารหมู่บ้านของหมู่บ้านป่าไผ่กลาง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ใน
 การศึกษา คือ เพื่อศึกษารูปแบบการปรับเปลี่ยนกองทุนหมู่บ้าน ให้เป็นธนาคารหมู่บ้าน และศึกษา
 ถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนรูปแบบจากกองทุนหมู่บ้านให้เป็นธนาคารชุมชน ผล
 การศึกษาปัจจัยที่ทำให้สามารถปรับเปลี่ยนจากกองทุนหมู่บ้านเป็นธนาคารชุมชนทางด้านสมาชิก
 พบว่า ประชากรร้อยละ 80 ของหมู่บ้านป่าไผ่กลาง เป็นสมาชิกกองทุนหมู่บ้าน แสดงว่า
 ประชากรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในกองทุนหมู่บ้าน นอกจากนั้นสมาชิกกองทุนส่วนใหญ่มีความรู้
 ความเข้าใจ เกี่ยวกับกองทุนอยู่ในระดับดี มีส่วนร่วมในการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุน และ
 กำหนดนโยบาย ตลอดจนระเบียบ ข้อบังคับกองทุน และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและ
 ประเมินผลกองทุน ในด้านการใช้บริการกองทุน พบว่า สมาชิกส่วนใหญ่ร้อยละ 50 มีการกู้ยืมจาก
 กองทุน โดยเฉลี่ยประมาณคนละ 15,000 บาท และผู้กู้ใช้เงินกู้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ตามที่ขอกู้
 และส่งชำระคืนตรงตามระยะเวลาที่กำหนด

กิตติชัย นวลทอง(2551) ได้ทำการศึกษาพบปัจจัยและผลลัพธ์ของการแปรสภาพกองทุน
 หมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา
 คือ เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านความเข้มแข็งและ
 การเสริมสร้างความเข้มแข็ง การแปรสภาพ และผลลัพธ์ของการแปรสภาพกองทุนหมู่บ้านเป็น
 สถาบันการเงินชุมชน ผลการศึกษา ศึกษาสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องกับกองทุน
 หมู่บ้านความเข้มแข็งและแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็ง ให้กองทุนหมู่บ้านการแปรสภาพ
 และผลลัพธ์ของการแปรสภาพ กองทุนหมู่บ้านเป็นสถาบันการเงินชุมชน จากการวิเคราะห์
 สรุปผลการวิเคราะห์ได้ดังนี้ สภาพแวดล้อมภายในที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านคือความพร้อม
 ของสมาชิกคณะกรรมการติดตามประเมินผลการดำเนินงานและระเบียบข้อบังคับมี
 ความสัมพันธ์โดยตรงกับความเข้มแข็งและการเสริมสร้างความเข้มแข็งต่อสมาชิกคณะกรรมการ

และกองทุนหมู่บ้านโดยความพร้อมของสมาชิกเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อความเข้มแข็งและแนวทางการเสริมความเข้มแข็งกับกองทุนหมู่บ้านส่วนความพร้อมของคณะกรรมการติดตามประเมินผลงานระยะเบียดข้อบังคับเป็นสภาพแวดล้อมภายในที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความเข้มแข็งและการเสริมสร้างความเข้มแข็งกับกองทุนหมู่บ้านโดยสรุปพบว่าหากสมาชิกองค์กรมีความรู้ความเข้าใจในหลักการและนโยบายที่สำคัญขององค์กรและมีส่วนร่วมในการเสนอแนวคิดเพื่อการวางแผนและกำหนดแนวทางในการดำเนินงานขององค์กรพร้อมทั้งร่วมในการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน ก็จะเป็นส่วนสำคัญทำให้องค์กรเกิดความเข้มแข็งในการดำเนินงาน สภาพแวดล้อมภายนอกที่เกี่ยวข้องกับกองทุนหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความเข้มแข็งและการเสริมสร้างความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้าน จากการศึกษาพบว่านโยบายของรัฐขององค์กรของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องและเศรษฐกิจชุมชนมีความสัมพันธ์โดยตรงกับความเข้มแข็งและการเสริมสร้างความเข้มแข็งต่อสมาชิกคณะกรรมการและกองทุนหมู่บ้าน โดยเศรษฐกิจชุมชนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุดต่อความเข้มแข็งและแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งกับสมาชิกคณะกรรมการและกองทุนหมู่บ้านเพราะเศรษฐกิจชุมชนที่เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพ วัฒนธรรม และทรัพยากรท้องถิ่นของสมาชิกทุกคนที่สามารถทำให้สมาชิกในชุมชนพึ่งพาตนเองได้ ส่วนนโยบายของรัฐขององค์กรของรัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมนอกที่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความเข้มแข็งและการเสริมสร้างความเข้มแข็งกับกองทุนหมู่บ้าน โดยสรุปว่านโยบายของรัฐบาลมีส่วนสำคัญในการกำหนดทิศทางการดำเนินงานขององค์กรที่รัฐฯจัดตั้งขึ้นมารวมทั้งแนวนโยบายที่เป็นแนวทางอันสำคัญสำหรับการประกอบอาชีพของสมาชิกขององค์กรหากมีความสอดคล้องกับเศรษฐกิจชุมชนจะส่งผลทำให้องค์กรของชุมชนเหล่านั้นเกิดความเข้มแข็งได้

สุภภรณ์ วงศ์รักตระกูล (2551) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชนเทศบาลตำบลสร้างก่อและสถาบันการเงินชุมชน อบต.สร้างก่อ จังหวัดอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ เพื่อศึกษาถึงพัฒนาการและผลการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชน และเพื่อศึกษาถึงปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของสถาบันการเงินชุมชน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ คณะกรรมการและสมาชิกของสถาบันการเงินชุมชนเทศบาลตำบลสร้างก่อ และสมาชิกสถาบันการเงินชุมชน อบต.สร้างก่อ ผลการศึกษาด้านความรู้ของคณะกรรมการ พบว่า คณะกรรมการทั้งสองสถาบันมีความรู้อยู่ในระดับมาก สำหรับสมาชิกมีความรู้ในหลักการ การดำเนินงานของ สถาบันอยู่ในระดับปานกลางทั้ง 2 สถาบัน ส่วนเรื่องความพึงพอใจสมาชิกสถาบันการเงินชุมชนที่มีความสำเร็จสูง มีความพึงพอใจในระดับมาก สถาบันการเงินชุมชนที่มีความสำเร็จต่ำมีความพึงพอใจในระดับปานกลาง ในเรื่องของการมีส่วนร่วม

สมาชิกทั้ง 2 สถาบัน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับทางสถาบัน ในระดับปานกลางเหมือนกัน ส่วนเรื่องความเชื่อมั่นต่อคณะกรรมการของสมาชิกนั้นทั้ง 2 สถาบัน มีความเชื่อมั่นต่อคณะกรรมการสถาบันอยู่ในระดับมาก

อัมพร มาแสวง(2551) ได้ทำการศึกษาการวิเคราะห์ศักยภาพของโครงการกองทุนหมู่บ้าน ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านในจังหวัดเชียงใหม่ และเพื่อประเมินความคิดเห็นของสมาชิกที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มตัวอย่างได้จากการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย โดยวิธีจับฉลาก โดยได้ทำการศึกษาพื้นที่อำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอสารภี สุ่มตัวอย่างตำบลและหมู่บ้านได้หมู่บ้านจำนวน 5 หมู่บ้านจากอำเภอดอยสะเก็ด และ 7 หมู่บ้านจากอำเภอสารภี การศึกษาเป็นการเปรียบเทียบระหว่างกองทุนที่มีศักยภาพในระดับดี(AAA)และกองทุนที่มีศักยภาพในระดับปานกลาง(AA) ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลจากคณะกรรมการ 12 กองทุน และสมาชิกกองทุนจำนวน 57 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนาในรูปของร้อยละ และค่าเฉลี่ย และการวัดศักยภาพใช้การวิเคราะห์แบบลิเคิลสเกล ผลการศึกษาโครงสร้างและผลการดำเนินงาน พบว่ากองทุนระดับ AAA มีการจัดการที่ดีในการให้กู้เงินและชำระคืน มีการจัดสรรผลกำไรไปในด้านค่าดำเนินงานกองทุน ค่าตอบแทนคณะกรรมการ ค่าประกันความเสี่ยง เพื่อสาธารณประโยชน์และการปันผลหุ้น ผลการดำเนินงานของกลุ่มดี ในปีพ.ศ. 2549 พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่นำเงินกู้ไปใช้เพื่อการเกษตรและปศุสัตว์ และไม่มีปัญหาเรื่องการชำระเงินคืน ส่วนกองทุนหมู่บ้านระดับ AA พบว่าการบริหารจัดการกองทุนประกอบด้วย มีการออมทรัพย์ในรูปแบบปลั๊กจะออมทรัพย์ มีการจัดการในด้านการกู้ยืมเงินและการชำระเงินที่มีประสิทธิภาพน้อยกว่ากลุ่ม AAA มีการจัดสรรผลกำไรไปเช่นเดียวกันกับกองทุนระดับ AAA สมาชิกส่วนใหญ่นำเงินกู้ไปใช้เพื่อการเกษตรและปศุสัตว์ และไม่มีปัญหาเรื่องการชำระเงินคืน

การเปรียบเทียบศักยภาพการดำเนินงานในปัจจุบันโครงสร้าง ด้านคณะกรรมการ ด้านสมาชิก และผลการดำเนินงาน พบว่ากองทุนระดับ AAA มีศักยภาพดีกว่ากองทุน AA ทุกด้าน กองทุนระดับ AAA มีศักยภาพในด้านโครงสร้างการดำเนินงานเป็นอันดับที่หนึ่ง เนื่องจากมีการจัดโครงสร้างและหน้าที่ชัดเจนและคณะกรรมการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้ระเบียบข้อบังคับของกองทุนเป็นอย่างดี รองลงมาคณะกรรมการมีส่วนร่วมเป็นอย่างมากในการติดตามเร่งรัดหนี้สินของสมาชิก และสมาชิกนำเงินกู้ไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ยื่นขอไว้ สำหรับกองทุนระดับ AA พบว่าศักยภาพดีเป็นลำดับที่หนึ่งในด้านระเบียบข้อบังคับของกองทุนที่ชัดเจน รองลงมาเป็นคณะกรรมการมีส่วนร่วมให้คำแนะนำแก่สมาชิกกองทุนในการจัดทำโครงการขอเงินกู้กองทุน

การประเมินความคิดเห็นของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านพบว่าความคิดเห็นของกองทุนระดับ AAA อยู่ในระดับที่มากกว่ากองทุนระดับ AA ในด้านกองทุนทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น หนี้ในระบบลดลง และกองทุนมีความคุ้มค่าที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในชุมชน

วัลณิกา พรประเสริฐ (2554) ได้ทำการศึกษาศึกษาภาพของการเป็นสถาบันการเงินชุมชน อย่างยั่งยืน บ้านใหม่พัฒนา ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศึกษาภาพด้านโครงสร้างของสถาบันการเงินชุมชน และเพื่อศึกษาศึกษาภาพด้านผลการดำเนินงานของสถาบันการเงินชุมชน จากการรวบรวมข้อมูลจากคณะกรรมการสถาบันการเงินชุมชน 9 คน และสมาชิกสถาบันการเงินชุมชน 474 คน ทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติข้อมูลเชิงพรรณนาและการวัดระดับความสำคัญโดยอาศัยมาตรวัดแบบประเมินค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ผลการศึกษาศึกษาภาพด้านโครงสร้างด้านสมาชิก พบว่า ด้านการใช้บริการสมาชิกมีศึกษาภาพในระดับปานกลาง ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถาบันการเงินชุมชน มีศึกษาภาพในระดับดี และด้านการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสถาบันการเงินชุมชนสมาชิกมีศึกษาภาพระดับดี ส่วนการศึกษาศึกษาภาพด้านคณะกรรมการสถาบันการเงินชุมชน พบว่า การบริหารสถาบันการเงินชุมชนของคณะกรรมการมีศึกษาภาพในการบริหารงานในระดับดี ด้านความรู้ความเข้าใจคณะกรรมการมีศึกษาภาพในระดับดี และ คณะกรรมการสถาบันการเงินชุมชนมีศึกษาภาพในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานในสถาบันการเงินชุมชนในระดับดี สำหรับการศึกษาศึกษาภาพด้านผลการดำเนินงาน พบว่า สมาชิกมีการฝากเงินเพิ่มขึ้น มีศึกษาภาพในระดับดี แต่ศึกษาภาพในการกู้ยืมมีระดับต่ำ เนื่องจากการกู้ยืมเงินมีสัดส่วนเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามสถาบันการเงินชุมชนไม่พบปัญหาหนี้ค้างชำระ มีการติดตามตรวจสอบการชำระเงินกู้อย่างต่อเนื่องแสดงว่าสถาบันการเงินชุมชนมีศึกษาภาพด้านผลการดำเนินงานในระดับดี